

Міністерство освіти і науки України
Національна академія педагогічних наук України
Хмельницький національний університет
Інститут професійно-технічної освіти НАПН України
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України
Інститут педагогіки Академії спеціальної педагогіки ім. Марії Гжегожевської
Університет технологічно-гуманістичний ім. Казимира Пуласького

ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Тези доповідей ІХ міжнародної
науково-практичної конференції

9–10 листопада 2017 р.

Присвячується пам'яті Ігоря Каньковського

Хмельницький

УДК 378.14:159.923
ББК 74.48:88.3
П84

*Рекомендовано до друку рішенням науково-технічної ради
Хмельницького національного університету,
протокол № 11 від 25.10.2017*

Представлено тези доповідей учасників ІХ міжнародної НПК «Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи». Розглянуто теоретико-методологічні засади цієї проблеми в умовах ринкової економіки, психопедагогіка у професійному становленні особистості, теоретичні та методичні засади підготовки вчителя трудового навчання та технологій; педагога професійного навчання; вітчизняний і зарубіжний досвід професійної освіти та навчання особистості; андрагогічний підхід до професійного становлення особистості; здоров'я, фізична культура та спорт у становленні особистості; забезпечення якості професійної та вищої освіти.

Матеріали, що включені до збірника, подані в авторській редакції.

Редакційна колегія:

Ничкало Н. Г., д-р пед. наук, проф., дійсний член НАПН України;
Скиба М. Є., д-р техн. наук, проф., чл.-кор. НАПН України;
Радкевич В. О., д-р пед. наук, проф., дійсний член НАПН України;
Лук'янова Л. Б., д-р пед. наук, проф.; *Коберник О. М.*, д-р пед. наук, проф.;
Бідюк Н. М., д-р пед. наук, проф.; *Базиль Л. О.*, д-р пед. наук, доц.;
Андрощук І. П., канд. пед. наук, доц.; *Герніченко І. І.*, канд. пед. наук, доц.

Відповідальний за випуск: Ничкало Н. Г., д-р пед. наук, проф.,
дійсний член НАПН України

П84

Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи :
тези доп. ІХ міжнар. наук.-практ. конференції (м. Хмельницький,
9–10 листоп. 2017 р.) / ред. кол.: Н. Г. Ничкало, М. Є. Скиба, В. О. Радке-
вич [та ін.]. – Хмельницький : ХНУ, 2017. – 266 с. (укр., рос., пол., англ.)
ISBN 978-966-330-301-7

Наведені тези доповідей науково-практичної конференції з проблем профе-
сійного становлення та перспективи розвитку вчителя трудового навчання і
технологій як професійної особистості, з детальним аналізом та урахуванням
різних аспектів цієї проблеми.

Для науковців, аспірантів та студентів ВНЗ, які вивчають сучасні проблеми
педагогічного та професійного становлення вчителя як професійної особистості.

УДК 378.14:159.923
ББК 74.48:88.3

ISBN 978-966-330-301-7

© Автори статей, 2017
© Хмельницький національний університет, 2017

ЗМІСТ

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

Яскрава життєва стежа знаного педагога-наставника	11
<i>Кремень Василь</i> Людиноцентризм як нова якість філософського розуміння людини	13
<i>Скиба Микола</i> Перспективи розвитку освіти впродовж життя у Хмельницькому національному університеті	15
<i>Franciszek Szłosek</i> Rozwój zawodowy nauczyciela	16
<i>Ничкало Неля</i> Особистість у психологічних теоріях і реальній життєдіяльності	22
<i>Радкевич Валентина</i> Забезпечення якості професійної освіти: європейський контекст змін	26
<i>Michalski Jarosław</i> Samowychowanie i takt pedagogiczny nauczyciela	29
<i>Блощинський Ігор</i> Особливості професійної підготовки молодшого персоналу Державної прикордонної служби України за дистанційною формою навчання	34
<i>Богоніс Ольга</i> Моделювання процесу формування економічної компетентності майбутніх молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу	35
<i>Годна Олена</i> Управління ПТНЗ на засадах гуманістичного підходу	36
<i>Горохівська Тетяна</i> Визначення феномена професійно-педагогічної компетентності викладача ВНЗ	39
<i>Давидова Жанна</i> Формування інформаційної компетентності – актуальне завдання становлення сучасного менеджера зовнішньоекономічної діяльності	40
<i>Дудікова Лариса</i> Ключові етапи розвитку увялень про етичні аспекти лікарської діяльності в історії вітчизняної медицини	41
<i>Жизномирська Оксана</i> Професійне становлення особистості педагога: мотиваційний вимір	43
<i>Жухевич Світлана</i> Підготовка кваліфікованих кадрів у професійно-технічних навчальних закладах на модульно-компетентнісній основі	44
<i>Загородня Олена</i> Педагогічні умови професійного спрямування суспільних дисциплін у ПТНЗ	45
<i>Закатнов Дмитро</i> Теоретичні засади професійного самовизначення та кар'єрного розвитку особистості	47
<i>Зозуляк-Случик Роксоляна</i> Сучасні підходи до формування професійної етики майбутніх соціальних працівників	48
<i>Козак Андрій</i> Методологічні засади професійного становлення майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі фахової підготовки	50
<i>Кочубей Тетяна</i> Підготовка майбутніх соціальних працівників до врегулювання відносин між суспільством та особами, які звільняються з місць позбавлення волі	51
<i>Кучерук Сергій</i> Теоретико-методологічні засади професійного становлення особистості	53
<i>Лужецька Оксана, Луценко Наталія, Варгата Оксана</i> Формування комунікативної компетентності в контексті професійного становлення особистості	54

<i>Лузан Петро, Колісник Надія</i> Стандартизація фахової передвищої освіти: концептуальний аспект	55
<i>Молотай Лілія</i> Навчання професійно-спрямованого іншомовного спілкування студентів інженерних спеціальностей	56
<i>Орлов Валерій</i> Методологічний контекст формування ціннісних орієнтацій у професійному становленні особистості	58
<i>Оршанський Леонід</i> Вища освіта у період стихійного формування ринку освітніх послуг	60
<i>Останчук Олена</i> Готовність майбутніх учителів до професійно-творчої самореалізації	61
<i>Павлиш Тетяна</i> Обґрунтування педагогічних умов розвитку професійної мобільності викладачів інформатики в системі науково-методичної роботи коледжів	63
<i>Ростока Марина</i> Мотивування майбутніх кваліфікованих робітників до оволодіння професією на адаптивних засадах	64
<i>Садова Наталія</i> Самоосвіта педагога ПТНЗ у підвищенні професійної майстерності	65
<i>Ткачук Лариса</i> Формування професійної самосвідомості майбутніх учителів	67
<i>Цина Андрій</i> Теоретико-методологічні засади професійного становлення особистості майбутнього вчителя технологій	68
<i>Цина Валентина</i> Розвиток громадянської зрілості майбутніх учителів засобами педагогічних технологій	69
<i>Шагаєва Ольга</i> Професійна етика педагога на етапі реформування сучасної освіти	71
<i>Ягунов Василь, Бекірова Аділе</i> Професійна суб'єктність учителя початкових класів як методологічне умово його професійного становлення	72
ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ	
<i>Базиль Людмила</i> Професійно-кар'єрне зростання педагогів професійної школи в умовах ринкової економіки: концептуально-світоглядні аспекти	74
<i>Боровик Олександр</i> Соціальне партнерство у підготовці кваліфікованих робітників для агропромислового виробництва	76
<i>Бородієнко Олександра, Пуховська Людмила</i> Принципи, механізми та інструменти реалізації європейської політики в сфері професійної освіти і навчання	77
<i>Ваніна Наталія</i> Формування економічних орієнтирів у європейській вищій школі	78
<i>Гнатюк Олена, Карпець-Самолук Марія</i> Самоосвіта державних службовців як об'єкт досліджень у державному управлінні	79
<i>Голдобін Віктор</i> Професійна освіта і навчання особистості: вітчизняний та зарубіжний досвід	81
<i>Гомонюк Олена, Онишко Оксана, Райко Валерій</i> Розвиток професійно-педагогічної культури майбутніх викладачів вищих навчальних закладів	82
<i>Джус Людмила</i> Особливості реалізації державних стандартів з робітничих професій на модульно-компетентній основі	83
<i>Дрозіч Ірина</i> Педагогічні умови формування фахової компетентності майбутніх кухарів	85
<i>Загіка Олена, Кочаток Наталія, Пендилюк Наталія</i> Професійна орієнтація та кар'єрне консультування учнів ПТНЗ – важливий чинник їхнього професійного становлення	87
<i>Зуєва Альона</i> Формування індивідуальної освітньої траєкторії учня в інформаційно-освітньому середовищі професійно-технічної освіти	89

Клименко Марина Критерії діагностування рівнів розвитку кар'єрної компетентності майбутніх інженерів-механіків з експлуатації машин та механізмів	90
Кулалаєва Наталя Актуальність імплементації основ lean production у професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю	92
Лук'яненко Ганна Формування змісту підготовки фахівців готельно-ресторанної справи на основі компетентнісного підходу	93
Романов Леонід Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників автотранспортної галузі до застосування інноваційних виробничих технологій як проблема педагогічної науки і практики	94
Росквас Ігор Навчально-методичне і програмне забезпечення розвитку творчої індивідуальності майбутніх слюсарів-електриків у професійних ліцеях	95
Сушенцев Олександр Критеріальні ознаки конкурентоздатності майбутнього інженера-електромеханіка	96
Терлецька Світлана Професійна орієнтація – вимога сьогодення	98
Тимошук Галина Стан вивчення, узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду у професійно-технічній освіті регіону	100
Ткачов Артем Організація профорієнтаційної роботи з інтелектуально-здібними учнями основної школи	101
Торчевська Наталя Ділова гра як інтерактивний метод консультування з професійної кар'єри учнів ПТНЗ	103
Чмир Віктор Формування професійної компетентності майбутніх інженерів-педагогів: сучасні виклики	104
Шевченко Аліна Особливості професійної діяльності публічних управлінців	106
Шевчук Людмила Соціальне партнерство у системі науково-методичного забезпечення закладів профтехосвіти	106
Шкарупа Ганна Формування професійної компетентності майбутнього дизайнера в умовах мистецького коледжу	108
Школяр Наталя Розвиток професійно важливих якостей майбутнього дизайнера-графіка	110
Шербак Ольга Професійне становлення педагога професійного навчання в умовах ринкової економіки	111
ПСИХОПЕДАГОГІКА У ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ ОСОБИСТОСТІ	
Алексєєва Світлана Аспекти самоактуалізації майбутніх дизайнерів у розвитку професійної кар'єри	113
Завада Ірина, Варгата Оксана Особливості розвитку творчого потенціалу майбутніх психологів у професійній підготовці	114
Гладкова Валентина Професійне становлення особистості сучасного менеджера як лідера	115
Котлова Людмила Конфліктологічна компетентність у професійному становленні особистості	116
Котловий Сергій Комунікативна компетентність соціального педагога	117
Кошонько Галина Теоретичні підходи до становлення професійної позиції студентів-психологів	119
Поробок Олеся, Кошонько Галина Проблема професійного становлення та розвитку педагога-психолога	120

основи здібностей закладені генетично, формуються та розвиваються на основі задатків, які є вродженими анатомо-фізіологічними особливостями мозку, нервової системи, органів відчуттів та руху.

На нашу думку, на відміну від здібностей, творчий потенціал не залежить від задатків і є якістю особистості, яка формується та розвивається у процесі діяльності особистості. Визначаючи поняття творчого потенціалу особистості не слід забувати і про його когнітивну сторону. Творча діяльність особистості неможлива без опори на ієрархічно організовану систему знань і умінь особистості, здобутих у процесі навчання та виступають основою творчого потенціалу.

Отже, сучасне суспільство потребує творчих, гнучких та всебічно розвинутих фахівців, які будуть ефективними в роботі.

Необхідно зазначити, що створення сприятливих соціально-психологічних та педагогічних умов для розвитку особистості дасть можливість виявити її приховані можливості та сформувати високий рівень творчого потенціалу.

Для того, щоб на виході з університету майбутній психолог міг зайняти достойне місце, він повинен володіти широким спектром знань, вмінь, навичок. Цьому сприяють нові методи та форми роботи на заняттях, які розвивають творчий потенціал, стимулюють студента до активності, розкривають його задатки і особистість в цілому.

Література

- 1 Моляко В. А. Психологическая система тренинга конструктивного мышления / В. А. Моляко // Вопросы психологии. – 2000. – № 5.
- 2 Моляко В. О. Психологічна теорія творчості / В. О. Моляко // Наукові записки Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / за ред. Н. В. Чепелевої. – Київ : Нора-Прінт, 2002. – Вип. 22. – 350 с.
- 3 Кравчук П. Ф. Формирование развитой творческой личности студента (философско-социологический и методический анализ) / П. Ф. Кравчук. – Киев : Высшая школа, 1984. – 154 с.
- 4 Хмельковська С. В. Формування творчого потенціалу майбутніх учителів іноземних мов у процесі фахової підготовки : автореф. дис. на соиск. канд. пед. наук : 13.00.04 / С. В. Хмельковська ; Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського (м. Одеса). – Одеса, 2005. – 20 с.
- 5 Курило Л. С. Розвиток творчого потенціалу дошкільника / Л. С. Курило // Культура і розвиток особистості: міфи та реалії в психології та педагогіці : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (24–25 черв. 2009 р.) / за ред. І. Ю. Філіпової. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2009. – С. 190–194.
- 6 Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко ; гол. ред. С. Головка. – Київ : Либідь, 1997. – 374 с.

ГЛАДКОВА ВАЛЕНТИНА
Київський університет ім. Б. Грінченка

ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА ЯК ЛІДЕРА

У менеджменті лідерство є ключовою ситуаційною змінною, визначається якостями керівника, і підлеглих, ситуацією. Виокремлюються формальне (вплив на підлеглих виявляється з позицій займаної посади) і неформальне (вплив на людей через особисті здібності, вміння та інші риси характеру) лідерство.

Якість лідера – найважливіший фактор, що визначає життєві і ділові успіхи. Лідерські якості є визначальною силою. Уміння взяти на себе функції лідера та забезпечити належне керівництво – основна умова для досягнення успіху в будь-якій людській діяльності. І ніколи не було більшої потреби в лідерах, як сьогодні. Лідерами не народжуються, а стають.

Для того, щоб менеджер був справжнім лідером в своєму колективі, він повинен володіти певними рисами характеру чи якостями. До індивідуальних рис сучасного менеджера можна зарахувати: цілеспрямованість, здатність до співпраці, артистичність, толерантність, тактовність, порядність, креативність тощо.

Ефективність лідерства значно підвищується, якщо менеджер добре розуміє свої власні емоції та почуття інших. В психології цей феномен отримав назву «емоційний розум» – набір вмінь, здібностей і знань, не пов'язаних із пізнанням, що впливає на здатність людини давати собі раду з вимогами та тиском середовища. «Емоційний розум» має п'ять аспектів: самоусвідомлення, самовладання, самомотивація, емпатія, соціальні здібності.

Щоб підлегли йшли за своїм лідером, він повинен розуміти їх, а вони – розуміти навколишній світ і ситуацію, в якій опинилися. Оскільки і люди і ситуації постійно змінюються, менеджер повинен бути достатньо гнучким, щоб пристосуватися до безперервним змін. Розуміння ситуації і знання

того, як управляти людьми, – найважливіші компоненти ефективного менеджменту. Все це свідчить про те, що управлінська робота належить до таких видів людської діяльності, які потребують специфічних особистісних якостей, що роблять конкретну особистість професійно придатною до управлінської діяльності. Процес становлення професіонала не є лінійно односпрямованим. Професіоналізація містить і прогресивні, і регресивні стадії.

Професійна діяльність управлінця вирізняється особливою синтетичною природою (в ній інтегруються індивідуальні та спільні види діяльності). Цей вид діяльності характеризується напруженістю, когнітивною складністю, необхідністю швидкого включення в проблемні ситуації, прийняття рішень в умовах невизначеності, ризику.

До основних якостей, які формуються в процесі професійного становлення менеджера, належать: комунікабельність, поведінкова активність, відкритість, самодисципліна, здатність до прийняття ризикованих рішень за умов невизначеності, відповідальність, компетентність, воля, наполегливість, літерство, інноваційний підхід, емоційний інтелект, рефлексія та ін.

Розвинена структура професійно важливих якостей в психологічному комплексі особистості менеджера забезпечує йому перехід від однієї стадії професійного становлення до іншої, а також сприяє успішному виконанню і розвитку професійної діяльності. Незважаючи на те, що в діяльності менеджера присутній фактор невизначеності, пов'язаний із прийняттям ризикованих рішень як на стадії входження в професійне середовище, так і на стадії професійної майстерності, професійні деструкції особистості, симптоми професійного «вигорання» і стресу не спостерігаються. При цьому на стадії адаптації виявляються зміни з боку емоційного реагування на численні контакти з людьми. Тому доцільно організувати для менеджерів допомогу в межах допомоги служби акмесинергетичного забезпечення, що полягає в проведенні акмеологічних тренінгів, спрямованих на формування професійно важливих якостей, необхідних для успішної діяльності.

Здійснення психологічного супроводу професійної діяльності менеджера, періодичне проведення занять із застосуванням системи акмеологічних тренінгів, семінарів для запобігання негативним змінам в структурі професійно важливих якостей і попередження виникнення стресових станів.

Особистість менеджера в процесі професійного становлення і в процесі діяльності розглядається як цілісна система (Панасенко Г.В., Демидова Є.В.). Структуру будь-якої особистості (особистості менеджера в тому числі) можна подати як якусь сукупність трьох підсистем або рівнів особистості: організмичного, індивідуального, власне особистісного. Крім того, важливо відзначити, що розвиток і функціонування особистості відбувається опосередковано. Воно визначається загальними характеристиками процесу управління: комунікативним простором і часом, інформацією, енергією, матеріально-речовими факторами управління, управлінської ситуацією.

Професійне становлення особистості менеджера є процесом динамічним. При цьому менеджер проходить низку стадій. Як правило, перехід від однієї стадії професійного життя до іншої супроводжується особливими кризами, які можна визначити як кризи професійного становлення.

Підставами для виділення стадій професійного становлення особистості є соціальна ситуація і рівень реалізації провідної діяльності. Перехід від однієї стадії професійного становлення до іншої означає зміну соціальної ситуації розвитку, зміна змісту провідної діяльності, освоєння або привласнення нової соціальної ролі, професійної поведінки і перебудову особистості.

Професійне становлення особистості – це безперервний процес накопичення і прояви потенційного в особистості, єдність можливого і здійсненого (потенційно – актуального), що забезпечує розширення і поглиблення зв'язків особистості з навколишнім світом, суспільством, іншими людьми, самим собою в процесі професійної підготовки у вищому навчальному закладі. Педагогічними умовами, що забезпечують такий процес, є: оцінка та формування необхідних ділових і особистісних якостей; ефективна робота групи слухачів в команді; організація навчального процесу.

КОТЛОВА ЛЮДМИЛА

Житомирський державний університет ім. Івана Франка

КОНФЛІКТОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ ОСОБИСТОСТІ

Закінчуючи вищий навчальний заклад, випускник потрапляє в умови потенційно конфліктогенного професійного середовища, в якому має ефективно діяти, вирішуючи як власне фахові так і соціально-психологічні задачі.

Конфліктологічна компетентність як вид соціально-психологічної компетентності (Л. Г. Петровська) має забезпечити успішність вирішення фахівцем задач щодо управління конфліктом в процесі здійснення професійної діяльності та доцільного впливу на середовище своєї діяльності [1].

Наукове видання

ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Тези доповідей
ІХ міжнародної науково-практичної конференції,
9–10 листопада 2017 р., м. Хмельницький
(українською, російською, польською та англійською мовами)

Технічний редактор: *Яремчук В. С.*

Комп'ютерна верстка: *Чопенко О. В.*

Художнє оформлення обкладинки: *Станіславова О. В.*

Підп. до друку 1.11.2017. Ум. друк. арк. – 31,27. Обл.-вид. арк. – 30,95.
Формат 30×42/4, папір офсетний. Друк різнографією.
Наклад 200, зам. № 209/17

Віддруковано в редакційно-видавничому центрі ХНУ.
29016, м. Хмельницький, вул. Інститутська, 7/1
Свідоцтво про внесення в Державний реєстр, серія ДК № 4489 від 18.02.2013 р.